

עין טובה על הכל

1. משנה יט - כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו: ושלשה דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע. תלמידיו של אברהם אבינו, אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא, שְׁנֵאָמַר (משלי ח) להנחיל אהבי יש, ואצרתיהם אמלא. אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שְׁנֵאָמַר (תהלים נה) ואתה אלקים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך:

2. ר' עובדיה מברטנורא - מתלמידיו של אברהם אבינו - למד ממנו והולך בדרכיו: עין

טובה* - מסתפק במה שיש לו ואינו חומד ממון אחרים. שכן מצינו באברהם שאמר למלך סדום (בראשית י"ד) אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך: **ורוח נמוכה** - ענוה יתירה. וכן מצינו אברהם אומר (שם י"ח) ואנכי עפר ואפר: **ונפש שפלה** - זהירות והפרישה מן התאוות. ומצינו זה באברהם, דכתיב (שם י"ג) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, שעד עכשיו לא הכיר בה מרוב צניעות. ובבלעם אשכחן עין רעה, שהיה יודע שהיה רע בעיני המקום שילך אצל בלק והיה הולך כדי ליטול שכר, דכתיב (במדבר כ"ב) אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב: **ורוח גבוהה** - דאמר (שם כ"ד) נאם שומע אמרי אל ויודע דעת עליון: **ונפש רחבה** - שאם לא היה רב התאוה לא היה יועץ להפקיר בנות מואב לזנות. ואמרו חכמים (סנהדרין ק"ה ע"א) בלעם בועל אתונו היה: **להנחיל אוהבי יש** - אברהם אקרי אוהב, דכתיב (ישעיה מ"א) זרע אברהם אוהבי יש, בעוה"ב. ואוצרותיהם אמלא, בעוה"ז: **אנשי דמים** - בלעם איקרי איש דמים, שהפיל בעצתו עשרים וארבעה אלפים מישראל:

*** עין טובה** - שפת אמת על משנתיו

עין טובה, פירוש עין טובה שכל מה שהוא רואה מכיר בו חסד וטובת הבורא יתברך שמו והכל טוב בעיניו ובכח זה נעשה טוב וכדאיתא⁷⁰ גבי נחום

*** ר' נחמן רפב**

דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה.

עין טובה... מתלמידיו של אברהם אבינו

"...כן נפש צדיק הזכה המוכנת לעשות טוב, תשקיף על ההשגחה האלקית בעין טובה, כי מנפשו יחזה שרצונו רק להיטיב. ומנין נמצא בנפשו הכשרון הזה, אם לא מאור העליון הטוב והמיטיב. על כן יהיה בטוח כי הכל נעשה לטוב, והרעות המתרגשות בעולם יש להם אחרית טובה, וממילא ישמח בחייו ויהיה עובד ה' באמת ולבו טוב

על הבריות - - - ומטובת העין לגבי ההשגחה העליונה תבא גם כן טובת עין אל הבריות באהבה ושלוש. ואמר שבעל העין הטובה יגדיל כל פועל, לפי התכונה

חסדו שיצר את העולם בחייו... זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים" - - - ומתוך העין על ידי כח השירה, "זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים" - - - ומתוך העין הטובה תבא כל טוב, וממנה יוצאת ואליה שבה מידת הסבלנות המשובחת, אותה שהיא משכללת את העולם ומביאה אותו לשכלולו. לא הסבלנות המביאה לעקירת כל טוב מן העולם בשביל הפזיזות שבה, כי הסבלנות הרעה באה מתוך ההחלטה הריקניות שהכל שמם והכל ריק ואין יתרון לתכונה על תכונה, מתוך שכל הנטיות האנושיות וכל המציאות בכלל הכל הבל, זאת הסבלנות היא מבלה עולם ובאה מעין רעה. כי אם סבלנות טהורה מפני ההכרה האמתית איך יד ה' אוחזת בכל ההפכים לתקנם לקשרם ולאחדם ע"י תיקוני כל חסרונותיהם, למען יצא לפעלו אדם מתוקן ומשוכלל המוצא את נפשו ישרה וכל חפציו הגשמיים והרוחניים עומדים לפניו ברב הוד והדר ושלימות מרובה, סבלנות המוסיפה יראת שמים ויראת חטא עם אהבת ה' ואהבת הבריות היותר שלמה ומפוארה, זה כל האדם".

עין רעה - עין איה ברכות ט אות סב

עין רעה

ביאור עמוק ומופלא על ענין זה של מידת "עין הרע", מהותה ואופן השפעתה, כותב מרן הראי"ה קוק זצ"ל, בחבורו הגדול על אגדות הש"ס 'עין איה' (ח"ב פ"ט אות סב). מסביר הרב שחוק ישנו בנפשות בני האדם שפועלות זו על זו, ומתוך כך, גם עין רעה פועלת, אבל המושפע ממידת עין רעה, יש לו את חלישות הנפש המתפעלת. ותוכן חלישות הנפש שיש לו, הוא ע"י מה שלא מוצאת הנפש את ההכרה בערך עצמה, ומתוך כך, כל פעולותיה ומעשיה מודרכים ומושפעים מהעין והמבט החיצוני שלה. נפש חלשה כזו, שאין לה התוכן של עצמה, בקלות מקבלת את ההשפעה החיצונה לרעה מזולתה. ויסוד הדברים כך שנפשו לא תהיה מושפעת מכל מיני השפעות חיצוניות הוא שימצא האדם את מטרתו בחיים ישר בעולמו הפנימי, ונפשו תדבק ביראת יוצרה ואהבתו, אז יגיע למנוחת הנפש ונפשו תתעלה למעלה מהמדרגה הפחותה שהיתה בה קודם לכן, כאשר כל מרכז חיה היה נמדד רק על-פי המבט של העולם החיצוני וההשפעה של זולתה, שמזה באים רוב הקלקולים הנהוגים בחיים

המורגלים, אז יהיה כל כבוד נפשו פנימה. ומתוך שימצא את האושר האמיתי ומנוחת נפשו בעולמו הפנימי, לא יהיה משועבד להשפעה החיצונית של הבריות הסובבות אותו, לשום את מבטיהן מרכז חייו ודרכיו, ועם זה יהיה מתעלה משליטה הרעה החיצונית של עין רעה, הפועלת בפועל על אלה הנפשות הנמוכות והחלושות. (ועיין